

Strasbourg, den 8.3.2016
COM(2016) 127 final

ANNEX 1

BILAG

Første udkast til den europæiske søjle for sociale rettigheder

Ledsagedokument til

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET, RÅDET,
DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG
REGIONSUDVALGET**

Igangsættelse af en offentlig høring om den europæiske søjle for sociale rettigheder

{SWD(2016) 50 final}

{SWD(2016) 51 final}

DA

DA

Indholdsfortegnelse

KAPITEL I : LIGE MULIGHEDER OG ADGANG TIL ARBEJDSMARKEDET

1. *Færdigheder, uddannelse og livslang læring*
2. *Fleksible og sikre arbejdskontrakter*
3. *Trygge erhvervsskift*
4. *Aktiv beskæftigelsesstøtte*
5. *Ligestilling og balance mellem arbejds- og privatliv*
6. *Lige muligheder*

KAPITEL II : RETFÆRDIGE ARBEJDSVILKÅR

7. *Ansættelsesvilkår*
8. *Lønninger*
9. *Sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen*
10. *Social dialog og inddragelse af arbejdstagerne*

KAPITEL III: PASSENDE OG BÆREDYGTIG SOCIAL BESKYTTELSE

11. *Integrerede sociale ydelser og tjenester*
12. *Sundheds- og sygdomsydelser*
13. *Pensioner*
14. *Arbejdsløshedsydelser*
15. *Minimumsindkomst*
16. *Invaliditetsydelser*
17. *Langtidspleje*
18. *Børnepasning*
19. *Adgang til bolig*
20. *Adgang til grundlæggende ydelser*

Forklarende bemærkning

Dette bilag indeholder et første udkast til den europæiske søjle for sociale rettigheder med henblik på høring af den brede offentlighed. Søjlen skal oprettes i euroområdet, men vil også være åben for andre medlemsstater, der ønsker at deltage på frivillig basis.

Søjlen tager udgangspunkt i de sociale mål og rettigheder, som er fastsat i primær EU-ret, dvs. traktaten om Den Europæiske Union (TEU), traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF), Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder og Den Europæiske Unions Domstols retspraksis. For at sikre et tilstrækkeligt bredt høringsgrundlag vedrører søjlen både de områder, hvor EU har kompetence til at lovgive, og andre områder, hvor medlemsstaterne har det primære ansvar, og hvor EU har en mere støttende og supplerende rolle. Den bygger også på inspiration fra praksis på nationalt plan og internationale retskilder.

Inden for rammerne af søjlen forbliver de eksisterende rettigheder gældende — de hverken gentages eller ændres. Formålet er at supplere disse ved at opstille en række fælles grundlæggende principper for de deltagende medlemsstater for så vidt angår gennemførelsen af deres beskæftigelses- og socialpolitikker, idet der navnlig fokuseres på euroområdets behov og udfordringer. Den færdige søjle skal fungere som referenceramme for screeningen af de deltagende medlemsstaters beskæftigelsesmæssige og sociale resultater med henblik på at fremme reformer på nationalt plan og mere specifikt bane vejen for fornyet konvergens i euroområdet.

Disse principper er grupperet i henhold til 20 politikområder, som anses for at have afgørende betydning, når det gælder om at sikre velfungerende og retfærdige arbejdsmarkeder og velfærdssystemer. I principperne medtages økonomiske og sociale overvejelser, ligesom der tages højde for de meget forskellige situationer i Europa og skiftende lokale forhold. Der tages fat på væsentlige problemstillinger med henblik på en dybere og mere retfærdig økonomisk og monetær union, f.eks. behovet for at styrke konkurrenceevnen, øge arbejdsmarkedsdeltagelsen, sikre tilstrækkelig social mindstebeskyttelse, gøre fuldt brug af menneskers potentiale, sikre holdbarheden af de offentlige finanser og øge tilpasningsevnen og modstandsdygtigheden for de økonomiske strukturer.

Ovennævnte principper omfatter EU-borgere og tredjelandstatsborgere, både erhvervsaktive og ikke-erhvervsaktive, der opholder sig lovligt i medlemsstaterne, i overensstemmelse med det enkelte principps ordlyd. Med henblik på denne høring omfatter begrebet "arbejdstager" enhver person, der i en vis periode præsterer ydelser mod vederlag for en anden og efter dennes anvisninger, navnlig for så vidt angår fastlæggelse af tid, sted og indhold i forbindelse med den pågældende persons arbejde.

"Selvstændig erhvervsdrivende" omfatter enhver person, der arbejder i egen virksomhed med gevinst for øje. "Erhvervsaktive personer" omfatter både arbejdstagere og selvstændige erhvervsdrivende. Det kan blive nødvendigt at afgrænse anvendelsesområdet for disse begreber yderligere under høringsprocessen.

Valget og udformningen af principperne bygger bl.a. på eksisterende retningslinjer i forbindelse med det europæiske semester for samordning af de økonomiske politikker, på den afledte EU-ret og på retningslinjerne for "blød" lovgivning, hvor sådanne findes. For at de enkelte principper bedre kan sættes ind i en sammenhæng, skitseres de vigtigste udestående problemer i udkastet, ligesom der peges på den potentielle merværdi i relation til hvert enkelt princip, og de tilsvarende rettigheder i primær ret er angivet i tekstbokse, hvor det er relevant. Principperne bør drøftes bredt og præciseres inden for rammerne af høringsprocessen med henblik på at færdiggøre et forslag til den europæiske søjle for sociale rettigheder i 2017.

KAPITEL I: LIGE MULIGHEDER OG ADGANG TIL ARBEJDSMARKEDET

1. Færdigheder, uddannelse og livslang læring

Grundlæggende færdigheder i sprog, læsning, skrivning, talforståelse og IKT, som er grundelementerne i læring, er stadig en udfordring for en stor del af befolkningen, både børn og voksne. For at øge kvaliteten og relevansen af uddannelsesresultaterne skal uddannelsessystemerne gøres mere effektive, retfærdige og åbne i forhold til behovene på arbejdsmarkedet og i samfundet. Lige adgang, uanset økonomiske midler, til erhvervelse af et fundament af grundlæggende færdigheder og nøglekompetencer inden for grunduddannelse skal suppleres med kvalitetsmuligheder for voksne, så de kan tilegne sig grundlæggende færdigheder og nøglekompetencer gennem hele livet. Befolkningens aldring, et længere arbejdsliv og øget indvandring af tredjelandsstatsborgere kræver yderligere foranstaltninger med henblik på opkvalificering og livslang læring, for med succes at kunne tilpasse sig de teknologiske ændringer og et arbejdsmarked i hastig forandring.

- a. *Alle personer skal have adgang til kvalitetsuddannelse gennem hele livet med henblik på at nå et tilstrækkeligt niveau for grundlæggende færdigheder og nøglekompetencer, som giver mulighed for aktiv deltagelse i samfundet og på arbejdsmarkedet. Lavtuddannede unge og voksne i den erhvervsaktive alder skal opfordres til at forbedre deres færdigheder.*

Artikel 14 i chartret om grundlæggende rettigheder fastsætter følgende: *Enhver har ret til uddannelse samt til adgang til erhvervsuddannelse og efter- og videreuddannelse. Denne ret omfatter muligheden for gratis at følge den obligatoriske undervisning.*

Artikel 165 og 166 i TEUF fastsætter, at Unionen iværksætter en erhvervsuddannelsespolitik og bidrager til udviklingen af et højt uddannelsesniveau ved at fremme samarbejdet mellem medlemsstaterne og støtte og supplere disses indsats.

2. Fleksible og sikre arbejdskontrakter

Fleksible kontrakter kan lette adgangen til arbejdsmarkedet og fremme karriereskift og giver samtidig arbejdsgiverne mulighed for at reagere på ændringer i efterspørgslen. De digitale økonomier ændrer på arbejdsmønstrene og fører til nye former for beskæftigelse såsom selvstændig erhvervsvirksomhed. Dette skaber mere forskelligartede indgange til arbejdsmarkedet og medvirker til at holde folk aktive. Der er imidlertid fortsat store forskelle i ansættelsesvilkårene på tværs af forskellige ansættelseskontrakter.

Derudover findes der "gråzoner" såsom "afhængig selvstændig erhvervsvirksomhed" og "proformaselvstændige", som giver en uklar retssituation og hindringer i adgangen til social beskyttelse. Sådanne fænomener risikerer at skabe social usikkerhed og/eller tostrengede segmenterede arbejdsmarkeder, som hæmmer produktiviteten og fører til udstødelse. Midlertidig beskæftigelse kan øge risiciene forbundet med usikre ansættelsesforhold i form af forringet beskyttelse mod afskedigelse, lavere løn, begrænset adgang til social beskyttelse og uddannelse. Et skift i retning af kontrakttyper med tilsvarende garantier og omkostninger kan gøre midlertidig beskæftigelse til et springbræt til stabil og sikker beskæftigelse, samtidig med at arbejdsmarkedernes modstandsdygtighed over for chokvirkninger styrkes.

- a. *Der skal sikres ligebehandling uanset arbejdskontraktens art, medmindre forskelsbehandlingen er begrundet i objektive forhold. Misbrug af usikre og tidsbegrænsede ansættelsesforhold skal forhindres.*
- b. *Fleksibilitet i ansættelsesvilkårene kan være en metode til at få adgang til arbejdsmarkedet og samtidig sikre arbejdsgivernes evne til at reagere hurtigt på efterspørgselsskift, men overgangen til tidsbegrænsede kontrakter skal imidlertid sikres.*

Artikel 153 i TEUF fastsætter, at Unionen vedtager minimumsforskrifter samt støtter og supplerer medlemsstaternes indsats på området vedrørende arbejdsvilkår.

3. Trygge erhvervsskift

Arbejdslivet bliver stadig mere forskelligartet og omfatter flere samtidige job og ansættelsesforhold, karriereafbrydelser, øget mobilitet og erhvervmæssige ændringer inden for ens levetid. At få det bedste ud af teknologiske forandringer og hurtigt skiftende arbejdsmarkeder kræver hurtigere og bedre støtte til job- og erhvervsskift samt støtte til løbende efteruddannelse gennem hele arbejdslivet.

Opkvalificering kræver investeringer fra de enkelte arbejdstagere, virksomheder og samfundet. En række sociale beskyttelsesrettigheder såsom arbejdsmarkedspensioner, arbejdsløshedsydelse, sygesikrings- eller uddannelsesrettigheder kan ikke altid uden videre overføres ved jobskift eller udnyttes eller optjenes ved opstart af egen virksomhed. Omvendt bør nogle af de rettigheder, som arbejdssøgende eller erhvervsinaktive personer har, ikke være til hinder for genoptagelse af arbejdet eller opstart af egen virksomhed.

- a. *Alle personer i den arbejdsdygtige alder skal tilbydes individuel jobsøgningshjælp og opmuntres til uddannelse og efteruddannelse for at fremme deres arbejdsmarkeds- eller iværksættermuligheder og hurtigere job- og erhvervsskift.*
- b. *Bevarelse og overførsel af sociale rettigheder og uddannelsesrettigheder optjent i løbet af karrieren skal sikres for at fremme job- og erhvervsskift.*

Artikel 151 i TEUF fastsætter, at Unionen og medlemsstaterne har som mål at fremme beskæftigelsen. Artikel 153 i TEUF fastsætter, at Unionen støtter og supplerer medlemsstaternes indsats, når det gælder arbejdstagernes sociale sikring og sociale beskyttelse, bekæmpelse af social udstødelse samt modernisering af de sociale beskyttelsessystemer.

4. Aktiv beskæftigelsesstøtte

Vedvarende, gentagen arbejdsløshed samt langtidsledighed, især for unge og personer med lavt niveau af færdigheder, kræver hensigtsmæssig og målrettet støtte med henblik på (gen-)indtræden på arbejdsmarkedet samt foranstaltninger til at udvikle færdigheder, kvalifikationer eller arbejdserfaring, der skal give adgang til ny beskæftigelse. En hurtig og effektiv adgang til sådanne foranstaltninger kan forebygge arbejdsmarkedsudstødelse og social udstødelse.

- a. *Alle unge under 25 år skal sikres et kvalitetstilbud om beskæftigelse, videreuddannelse, en lærlingeuddannelse eller et praktikophold, senest fire måneder efter at de er blevet arbejdsløse eller har forladt det formelle uddannelsessystem.*
- b. *Det skal ligeledes sikres, at tilmeldte langtidsledige får tilbudt en dybtgående individuel vurdering og vejledning og en aftale om jobintegration bestående af et tilbud om individuelle tjenesteydelser og en angivelse af ét centralt kontaktpunkt allersnarest efter 18 måneders arbejdsløshed.*

Artikel 151 i TEUF fastsætter, at Unionen og medlemsstaterne har som mål at fremme beskæftigelsen. Artikel 153 fastsætter også, at Unionen og vedtager minimumsforskrifter samt støtter og supplerer medlemsstaternes indsats med henblik på at fremme integrationen af personer, der er udstødt fra arbejdsmarkedet.

5. Ligestilling og balance mellem arbejds- og privatliv

Kvinder er fortsat underrepræsenteret på arbejdsmarkedet, overrepræsenteret inden for deltidsarbejde og i lavtlønssektorer og har en lavere timeløn, selv om deres udnannelsesniveau er højere end mændenes. Det er vigtigt at støtte deres deltagelse på arbejdsmarkedet for at sikre lige muligheder, hvilket også er en økonomisk nødvendighed set i forhold til den aldrende arbejdsstyrke.

Mangel på passende orlovs- og omsorgsordninger for børn og andre plejekrævende familiemedlemmer kan afholde personer med plejeansvar, primært kvinder, fra at fortsætte deres job eller vende tilbage til beskæftigelse. Til hinder for kvinders

deltagelse på arbejdsmarkedet er bl.a. manglen på passende politikker vedrørende forening af arbejdsliv og familieliv, skattemæssige incitamenter for sekundære forsørgere eller overdreven beskatning af arbejde og stereotyper inden for uddannelse og erhverv.

Adgangen for selvstændige eller arbejdstagere, der ikke har fuldtids- eller fastansættelse, til lønnede familierelaterede orlovs- eller forsikringsordninger er stadig ulige. Derudover kan utilstrækkelige muligheder og incitamenter for mænd til at tage orlov forstærke kvinders rolle som de primære omsorgspersoner, hvilket har negative konsekvenser for kvinders beskæftigelse.

Der er også en øget mulighed for fleksibilitet i tilrettelæggelsen af arbejdet, som delvist er baseret på digitale miljøer og kombinationen af forskellige erhverv i den kollaborative økonomi eller deleøkonomien. Fleksible arbejdsordninger kan også medvirke til at fremme en bedre balance mellem arbejds- og privatliv ved at give både de erhvervsaktive og virksomhederne mulighed for at tilpasse arbejdstider og -mønstre efter behov.

- a. *Ligestilling på arbejdsmarkedet og inden for uddannelse skal fremmes ved at sikre ligebehandling på alle områder, herunder lønområdet, og fjerne hindringer for kvinders deltagelse samt forebygge kønsopdeling på arbejdsmarkedet.***
- b. *Alle forældre og personer med plejansvar skal have adgang til passende orlovsordninger for børn og andre afhængige pårørende samt adgang til plejetjenester¹. Begge køn skal opfordres til at benytte orlovsordningerne, bl.a. gennem forældreorlov med løn for både mænd og kvinder.***
- c. *Efter aftale mellem arbejdsgivere og arbejdstagere skal der indføres og tilskyndes til fleksible arbejdsordninger, bl.a. på arbejdstidsområdet, hvor der tages hensyn til både arbejdstagernes og arbejdsgivernes behov.***

¹ I overensstemmelse med princip 17-18 nedenfor.

Artikel 33 i chartret om grundlæggende rettigheder fastsætter følgende: *For at kunne forene familieliv og arbejdsliv har enhver ret til at være beskyttet mod afskedigelse på grund af graviditet og barsel samt ret til betalt barselsorlov og til forældreorlov efter et barns fødsel eller ved adoption af et barn.*

Artikel 153 i TEUF fastsætter, at Unionen vedtager minimumsforskrifter og støtter og supplerer medlemsstaternes indsats med hensyn til arbejdsmiljøet, arbejdsvilkårene samt lige muligheder for mænd og kvinder på arbejdsmarkedet og ligebehandling i arbejdet.

Artikel 24 i chartret om grundlæggende rettigheder fastsætter endvidere følgende: *Der skal sikres ligestilling mellem mænd og kvinder på alle områder, herunder i forbindelse med beskæftigelse, arbejde og løn. Princippet om ligestilling er ikke til hinder for opretholdelse eller vedtagelse af foranstaltninger, der giver det underrepræsenterede køn specifikke fordele.*

Artikel 3 i TEU fastsætter, at Unionen bekæmper social udstødelse og forskelsbehandling. Derudover fastsættes det i artikel 8 i TEUF, at Unionen tilstræber at fjerne uligheder og fremme ligestilling mellem mænd og kvinder. Artikel 19 i TEUF fastsætter, at Unionen kan træffe hensigtsmæssige foranstaltninger til at bekæmpe forskelsbehandling på grund af køn, race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering. Artikel 153 i TEUF fastsætter, at Unionen vedtager minimumsforskrifter samt støtter og supplerer medlemsstaternes indsats med hensyn til integration af personer, der er udstødt fra arbejdsmarkedet, samt fremme af lige muligheder for mænd og kvinder på arbejdsmarkedet og ligebehandling i arbejdet.

6. Lige muligheder

Forskelsbehandling på grund af køn, race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering er ulovlig i hele Unionen. Imidlertid har visse grupper svært ved at få adgang til arbejdsmarkedet. Navnlig er tredjelandstatsborgere og etniske minoriteter underrepræsenteret på arbejdsmarkedet og har en større risiko for fattigdom og social udstødelse. Det er vigtigt at fjerne hindringerne for deres deltagelse, det være sig sprogbarrierer eller problemer med at få anerkendt færdigheder og kvalifikationer. For så vidt angår forskelsbehandling på grund af nationalitet eller etnisk oprindelse, peger tidligere erfaringer på, at arbejdsgiverne mangler kendskab til ikke-diskriminerende ansættelsespraksis uden forskelsbehandling, og at personer, der udsættes for forskelsbehandling, mangler kendskab til deres rettigheder.

Det er vigtigt at støtte deres deltagelse på arbejdsmarkedet for at sikre lige muligheder, hvilket også er en økonomisk nødvendighed set i forhold til den aldrende arbejdsstyrke.

a. Underrepræsenterede gruppers deltagelse på arbejdsmarkedet skal øges ved at sikre ligebehandling på alle områder, bl.a. ved at give øget viden og bekæmpe forskelsbehandling.

Artikel 21 i chartret om grundlæggende rettigheder fastsætter følgende: *Enhver forskelsbehandling på grund af køn, race, farve, etnisk eller social oprindelse, genetiske anlæg, sprog, religion eller tro, politiske eller andre anskuelser, tilhørsforhold til et nationalt mindretal, formueforhold, fødsel, handicap, alder, seksuel orientering eller ethvert andet forhold er forbudt.*

Artikel 3 i TEU fastsætter, at Unionen bekæmper social udstødelse og forskelsbehandling. Derudover fastsættes det i artikel 8 i TEUF, at Unionen tilstræber at fjerne uligheder og fremme ligestilling mellem mænd og kvinder. Artikel 19 i TEUF fastsætter, at Unionen kan træffe hensigtsmæssige foranstaltninger til at bekæmpe forskelsbehandling på grund af køn, race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering. Artikel 153 i TEUF fastsætter, at Unionen vedtager minimumsforskrifter samt støtter og supplerer medlemsstaternes indsats med hensyn til integration af personer, der er udstødt fra arbejdsmarkedet, samt fremme af lige muligheder for mænd og kvinder på arbejdsmarkedet og ligebehandling i arbejdet.

KAPITEL II: RETFÆRDIGE ARBEJDSVILKÅR

7. Ansættelsesvilkår

I forbindelse med nye fleksible ansættelsesformer kræver det yderligere opmærksomhed at fastlægge beskæftigelsens art, omfang eller varighed, identificere arbejdsgiveren samt det dermed forbundne sociale beskyttelsesniveau og undgå misbrug i prøvetiden. Decentraliserede selvorganiserende arbejdsformer kan øge arbejdstagernes autonomi og fremme virksomhedernes udvikling, men medfører lavere kendskab til rettigheder og uklare oplysningskrav for arbejdsgiverne. De eksisterende EU-regler, hvorefter arbejdstageren skal underrettes om vilkårene for arbejdskontrakten, finder ikke anvendelse fra ansættelsesperiodens start og bliver vanskeligere at anvende i forbindelse med stadig mere transnationale, mobile, digitale og delokaliserede forretningsmodeller. Komplekse, bekostelige og usikre bestemmelser for opsigelse af tidsbegrænsede kontrakter gør virksomhederne tøvende over for ansættelse og fører ligeledes til en ulige håndhævelse af de gældende regler.

- a. *Alle arbejdstagere skal informeres skriftligt forud for ansættelsens start om de rettigheder og forpligtelser, som følger af ansættelsesforholdet.*
- b. *I tilfælde af prøvetid skal denne have en rimelig varighed. Forud for prøvetidens start skal arbejdstagerne have oplysninger om betingelserne.*
- c. *Afskedigelse af en arbejdstager skal være begrundet og finde sted efter en rimelig opsigelsesperiode og være forbundet med passende kompensation, ligesom der skal være adgang til hurtige og effektive procedurer for indbringelse af tvisten for en upartisk tvistbilæggelsesordning.*

Artikel 30 i chartret om grundlæggende rettigheder fastsætter følgende: *Enhver arbejdstager har ret til beskyttelse mod ubegrundet opsigelse i overensstemmelse med EU-retten og national lovgivning og praksis.*

Artikel 153 i TEUF fastsætter, at Unionen ved udstedelse af direktiver vedtager minimumsfor skrifter samt støtter og supplerer medlemsstaternes indsats på området vedrørende arbejds vilkår og beskyttelse af arbejdstagere ved ophævelse af en arbejdskontrakt.

8. Lønninger

Ved at fastsætte mindstelønnen på et passende niveau sikres en rimelig levestandard for arbejdstagere og deres familier, hvilket er med til at bekæmpe fattigdom hos personer i beskæftigelse. Ved at sørge for en bred dækning undgås skævvridninger, som fører til et todelt arbejdsmarked. En forudsigelig lønudvikling er væsentlig for et stabilt erhvervsklima. Mindstelønnen bør fastsættes på et niveau, der er med til at fastholde beskæftigelsesmulighederne for de lavtuddannede, og som betyder, at det kan betale sig for arbejdsløse og inaktive at tage et arbejde. Fastholdelse af en lønudvikling, der er orienteret efter produktiviteten, har vist sig at være afgørende for konkurrenceevnen, især i eurozonen.

- a. *Enhver beskæftigelse skal være rimeligt aflønnet, så der sikres en anstændig levestandard. Mindstelønnen skal fastsættes ved hjælp af en gennemsigtig og forudsigelig mekanisme på en sådan måde, at adgangen til beskæftigelse og motivationen til at søge arbejde bevares. Lønudviklingen skal følge udviklingen i produktiviteten i samråd med arbejdsmarkedets parter og i overensstemmelse med national praksis.*

9. Sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen

Der er opstået nye udfordringer inden for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen som følge af mindre stabile ansættelsesforhold, nye arbejdsmønstre og en aldrende arbejdsstyrke. At sørge for beskyttelse af samtlige arbejdstagere mod arbejdsskader og helbredsproblemer uanset beskæftigelsesform samt bekæmpelse af "gråzoner", såsom "afhængig selvstændig erhvervsvirksomhed og "proformaselvstændige", der giver en uklar retssituation, er en vigtig metode til at mindske social usikkerhed, sociale omkostninger og forbedre virksomhedernes produktivitet. En styrkelse af reintegrations- og rehabiliteringsindsatsen kræver en større inddragelse af arbejdsgiverne med henblik på omskoling eller tilpasning af arbejdspladsen. Det er imidlertid fortsat besværligt for små virksomheder at håndhæve forebyggende og korrigerende foranstaltninger.

- a. *Der skal sikres en passende beskyttelse mod alle risici, som kan opstå under arbejdet, med behørig gennemførelsesstøtte, navnlig i mikrovirksomheder og små virksomheder.*

Artikel 31 i chartret om grundlæggende rettigheder fastsætter følgende: *Enhver arbejdstager har ret til sunde, sikre og værdige arbejdsforhold.*

Artikel 153 i TEUF fastsætter, at Unionen ved udstedelse af direktiver vedtager minimumsforskrifter samt støtter og supplerer medlemsstaternes indsats med hensyn til forbedring af arbejdsmiljøet for at beskytte arbejdstagernes sikkerhed og sundhed.

10. Social dialog og inddragelse af arbejdstagerne

En velfungerende social dialog forudsætter uafhængige og repræsentative arbejdsmarkedsparter, der er i stand til at nå frem til kollektive overenskomster. Som følge af den ringere organisationsgrad og repræsentativitet er arbejdsmarkedsparterne nødt til at opbygge deres kapacitet yderligere med henblik på indgå i en bedre fungerende og effektiv social dialog. Engagementet hos arbejdsmarkedsparterne på europæisk og nationalt plan er afgørende for en vellykket udformning og gennemførelse af de økonomiske og sociale politikker, bl.a. i bestræbelserne på at sikre beskæftigelsen i perioder med økonomisk nedgang. Desuden vil nye former for tilrettelæggelse af arbejdet, f.eks. i servicesektoren og inden for den digitale økonomi, bidrage til ulige repræsentation af arbejdstagerne og gøre oplysning og høring af disse mere kompleks.

- a. *Arbejdsmarkedsparterne skal høres i forbindelse med udformningen og gennemførelsen af beskæftigelses- og social- og arbejdsmarkedspolitikker. De skal tilskyndes til at indgå kollektive overenskomster på områder, der er relevante for dem, under hensyntagen til deres nationale traditioner, uafhængighed og ret til kollektive skridt.***
- b. *Oplysning og høring skal sikres i god tid for alle arbejdstagere, heriblandt dem, der arbejder digitalt og/eller opererer på tværs af grænserne, eller deres repræsentanter, især i tilfælde af kollektiv afskedigelse, overførsel, omstrukturering og sammenlægning af virksomheder.***

Artikel 12 og artikel 27 i chartret om grundlæggende rettigheder fastsætter følgende: *Enhver har ret til frit at deltage i fredelige forsamlinger og til foreningsfrihed på alle niveauer, navnlig i forbindelse med politiske og faglige sammenslutninger og medborgersammenslutninger, hvilket indebærer, at enhver har ret til sammen med andre at oprette fagforeninger og at slutte sig hertil for at beskytte sine interesser. Arbejdstagerne eller deres repræsentanter skal på passende niveauer have sikkerhed for information og høring i god tid i de tilfælde og på de betingelser, der er fastsat i EU-retten og national lovgivning og praksis.*

Artikel 28 i chartret om grundlæggende rettigheder fastsætter følgende: *Arbejdstagere og arbejdsgivere eller deres respektive organisationer har i overensstemmelse med EU-retten og national lovgivning og praksis ret til at forhandle og indgå kollektive overenskomster på passende niveauer og i tilfælde af interessekonflikter ret til kollektive skridt, herunder strejke, for at forsvare deres interesser.*

Artikel 151 i TEUF fastsætter, at Unionen og medlemsstaterne har som mål at fremme dialogen på arbejdsmarkedet. Artikel 152 i TEUF bestemmer, at Unionen anerkender og fremmer arbejdsmarkedsparternes rolle og letter dialogen mellem dem. Artikel 153 i TEUF fastsætter, at Unionen ved udstedelse af direktiver vedtager minimumsforskrifter samt støtter og supplerer medlemsstaternes indsats på området vedrørende information og høring af arbejdstagerne og repræsentation af og kollektivt forsvar for arbejdstagernes og arbejdsgivernes interesser. Artikel 154 og 155 i TEUF giver arbejdsmarkedsparterne en rolle i lovgivningsprocessen.

KAPITEL III: PASSENDE OG BÆREDYGTIG SOCIAL BESKYTTELSE

11. Integrerede sociale ydelser og tjenester

I nogle tilfælde kan de mange forskellige ydelser og tjenester, organer og ansøgningsprocedurer gøre det vanskeligt for borgerne at få adgang til al den støtte, de har behov for. Mangel på integrerede ydelser og tjenester mindsker også effektiviteten, når det gælder bekæmpelse af fattigdom samt fremme af social integration og arbejdsmarkedsintegration. En tredobbelt koordinering mellem sociale ydelser, aktiv støtte og sociale tjenester er nøglen til effektiv støtte. En sådan koordinering bør vedrøre berettigelse og dækning, samordnede tilbud om støtte og opretholdelse af en række rettigheder i forbindelse med genindtræden på arbejdsmarkedet eller selvstændig erhvervsvirksomhed. Gennem en bedre integrering af ydelser og tjenester kan social beskyttelse gøres mere omkostningseffektiv.

- a. Sociale ydelser og tjenester skal så vidt muligt integreres for at styrke sammenhængen og effektiviteten i disse foranstaltninger og støtte social integration og arbejdsmarkedsintegration.***

Artikel 34 i chartret om grundlæggende rettigheder fastsætter følgende: *Unionen anerkender og respekterer retten til adgang til sociale sikringsydelser og sociale tjenester,*

I henhold til artikel 151 i TEUF er Unionens og medlemsstaternes målsætning en passende social beskyttelse og bekæmpelse af social udstødelse. Artikel 153 i TEUF fastsætter, at Unionen støtter og supplerer medlemsstaternes indsats, når det gælder arbejdstagernes sociale sikring og sociale beskyttelse, modernisering af de sociale beskyttelsessystemer og integration af personer på arbejdsmarkedet.

12. Sundheds- og sygdomsydelser

Befolkningens aldring og de høje behandlingsomkostninger øger presset på sundhedssystemernes finansielle holdbarhed og evnen til at sikre tilstrækkelige sundhedsydelser for alle. Høje udgifter til behandling set i forhold til indtægterne eller meget lange ventetider har vist sig at være afgørende faktorer, når det gælder manglende evne til at opnå adgang til lægebehandling. At sikre adgang for alle til sundhedstjenester af høj kvalitet, samtidig med at sundhedssystemernes finansielle holdbarhed sikres, og der tilskyndes til omkostningseffektiv pleje samt sundhedsfremme og sygdomsforebyggelse, kræver en øget indsats med henblik på at øge sundhedssystemernes modstandsdygtighed og effektivitet, hvorved sundhedssystemernes evne til at klare udfordringerne kan forbedres. Universel adgang til sundhedspleje og bekæmpelse af uligheder på sundhedsområdet vil styrke den sociale samhørighed og forbedre de økonomiske resultater.

Sygesikrings- og/eller sygeorlovsordninger varierer betragteligt for så vidt angår karensdage, varighed, erstatningsgrad og kontrolmekanismer. Det er fortsat en udfordring at sikre et passende minimumserstatningsniveau i forbindelse med sundhedsydelse og fremme reintegration og rehabilitering, samtidig med at disse ordningers finansielle holdbarhed opretholdes.

- a. *Alle skal sikres adgang til rettidig forebyggende og helbredende sundhedspleje, og behovet for sundhedspleje må ikke forårsage fattigdom eller økonomiske problemer.*
- b. *Sundhedssystemerne skal fremme en omkostningseffektiv pleje og samtidig styrke den sundhedsfremmende og sygdomsforebyggende indsats med henblik på at øge sundhedssystemernes modstandsdygtighed og finansielle holdbarhed.*
- c. *Alle arbejdstagere skal uanset kontrakttype sikres tilstrækkelig løn i perioder med sygdom, ligesom selvstændige erhvervsdrivende skal opfordres til deltagelse i forsikringsordninger. Effektiv reintegration og rehabilitering med henblik på hurtig tilbagevenden på arbejdsmarkedet skal fremmes.*

Artikel 35 i chartret om grundlæggende rettigheder fastsætter følgende: *Enhver har ret til at få adgang til forebyggende sundhedsydelse og til at modtage lægehjælp på de betingelser, der er fastsat ved national lovgivning og praksis. Der skal sikres et højt sundhedsbeskyttelsesniveau ved fastlæggelsen og gennemførelsen af alle Unionens politikker og aktiviteter.* Artikel 34 i chartret om grundlæggende rettigheder fastsætter følgende: *Unionen anerkender og respekterer retten til adgang til sociale sikringsydelser ... i tilfælde af sygdom.*

I henhold til artikel 151 i TEUF er Unionens og medlemsstaternes målsætning en passende social beskyttelse. Artikel 153 i TEUF fastsætter, at Unionen støtter og supplerer medlemsstaternes indsats, når det gælder arbejdstagernes sociale sikring og sociale beskyttelse samt modernisering af de sociale beskyttelsessystemer.

Artikel 168 i TEUF fastsætter, at der skal sikres et højt sundhedsbeskyttelsesniveau ved fastlæggelsen og gennemførelsen af alle Unionens politikker og aktiviteter.

13. Pensioner

Den højere levealder og faldende andel af erhvervsaktive udgør en dobbelt udfordring, når det gælder om at sikre finansielt bæredygtige pensionssystemer og en passende indkomstpension. Ved at undgå tidlig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet kædes den lovbestemte pensionsalder sammen med forventet levealder, og kløften mellem den lovbestemte og den faktiske pensionsalder mindskes, hvilket har betydning, når det gælder om at sikre de offentlige finansers bæredygtighed på længere sigt og samtidig bevare solidariteten mellem generationerne.

Utilstrækkelige pensioner er en yderligere udfordring i flere medlemsstater. Der er store kønsbestemte pensionsforskelle i de fleste lande, hvor kvinders lavere indtjening og mange afbrydelser i karrieren fører til lavere pensionsbidrag og dermed færre pensionsrettigheder.

For selvstændige erhvervsdrivende og personer med atypiske kontraktordninger er risikoen for utilstrækkelig pensionsopsparing også større, ligesom dækningen under arbejdsmarkedspensionsordninger er lavere.

- a. *Pensionsordninger skal sikre alle borgere i pensionsalderen en rimelig levestandard. Der skal træffes foranstaltninger til at udligne de kønsbestemte pensionsforskelle, f.eks. gennem tilstrækkelig godskrivning af plejeperioder. Under hensyntagen til de særlige nationale forhold skal selvstændige erhvervsdrivende opfordres til at deltage i pensionsordninger.*
- b. *Pensionssystemerne skal ved at undgå tidlig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet stræbe efter at sikre pensionernes holdbarhed og tilstrækkelighed i fremtiden gennem sikring af et bredt bidragsgrundlag, sammenkædning af den lovbestemte pensionsalder med forventet levealder og gennem udligning af kløften mellem den faktiske og den lovbestemte pensionsalder.*

Artikel 34 i chartret om grundlæggende rettigheder fastsætter følgende: *Unionen anerkender og respekterer retten til adgang til sociale sikringsydelser ... i tilfælde af alderdom...[og]... retten til social bistand for alle, der ikke har tilstrækkelige midler.*

I henhold til artikel 151 i TEUF er Unionens og medlemsstaternes målsætning en passende social beskyttelse og bekæmpelse af social udstødelse. Artikel 153 i TEUF fastsætter, at Unionen støtter og supplerer medlemsstaternes indsats, når det gælder arbejdstagernes sociale sikring og sociale beskyttelse, bekæmpelse af social udstødelse samt modernisering af de sociale beskyttelsessystemer.

14. Arbejdsløshedsydelser

Effektive arbejdsløshedsydelser gør det muligt at søge job og forbedre matchningen af kvalifikationer, opnå økonomisk sikkerhed i arbejdsløshedsperioder, forebygge fattigdom og skabe automatisk stabilisering i økonomiske nedgangstider. I visse tilfælde er arbejdsløshedsunderstøttelsens dækning meget lav på grund af strenge støtteberettigelseskrav. Ydelsernes varighed i visse medlemsstater og håndhævelsen af betingelser for jobsøgning og deltagelse i aktiv støtte vækker bekymring.

- a. *I støtten til de ledige skal indgå kravet om aktiv jobsøgning og deltagelse i aktiv støtte kombineret med passende arbejdsløshedsydelser. Ydelsesperioden skal omfatte tilstrækkelig tid til jobsøgning, samtidig med at incitamentet til hurtig tilbagevenden på arbejdsmarkedet bevares².*

² Som beskrevet i princip 3 ovenfor.

Artikel 34 i chartret om grundlæggende rettigheder fastsætter følgende: *Unionen anerkender og respekterer retten til adgang til sociale sikringsydelser ... i tilfælde af arbejdsløshed...*

I henhold til artikel 151 i TEUF er Unionens og medlemsstaternes målsætning en passende social beskyttelse og bekæmpelse af social udstødelse. Artikel 153 i TEUF fastsætter, at Unionen støtter og supplerer medlemsstaternes indsats, når det gælder arbejdstagernes sociale sikring og sociale beskyttelse, bekæmpelse af social udstødelse samt modernisering af de sociale beskyttelsessystemer.

15. Minimumsindkomst

Næsten alle medlemsstater garanterer en minimumsindkomst for personer, der lever i eller risikerer at leve i fattigdom, og som ikke har tilstrækkelige midler til at forsørge sig selv. En af de aktuelle udfordringer er imidlertid et utilstrækkeligt ydelsesniveau, som gør det umuligt for modtagerne at undgå fattigdom, lav dækning og manglende udnyttelse af minimumsindkomststøtten på grund af vanskeligheder med at få del til ordningerne. For personer i den erhvervsaktive alder kan utilstrækkelige forbindelser i forhold til aktiv støtte og sociale tjenester samt ydelser, der ikke nedtrappes ved tilbagevenden på arbejdsmarkedet, medføre, at de bliver fanget i understøttelse og mangler incitament til at arbejde. Indkomstsikkerheden er utilstrækkelig for personer, der har opbrugt deres arbejdsløshedsydelser, idet der er ringe koordinering mellem arbejdsløsheds- og mindsteindkomstydelser. For de ældre er bestemmelserne om minimumsindkomster i de fleste medlemsstater utilstrækkelige til at bringe personer uden andre midler ud af fattigdom.

- a. *Der skal sikres passende minimumsindkomstydelser til personer, som ikke har tilstrækkelige midler til at føre en værdig tilværelse. For personer i den erhvervsaktive alder skal disse ydelser omfatte krav om deltagelse i aktiv støtte for at fremme (re)integration på arbejdsmarkedet.***

Artikel 34 i chartret om grundlæggende rettigheder fastsætter følgende: *For at bekæmpe social udstødelse og fattigdom anerkender og respekterer Unionen retten til social bistand og boligstøtte, der skal sikre en værdig tilværelse for alle, der ikke har tilstrækkelige midler.*

Artikel 151 i TEUF fastsætter, at Unionen og medlemsstaterne har som mål at bekæmpe social udstødelse.

Artikel 153 i TEUF fastsætter, at Unionen støtter og supplerer medlemsstaternes indsats, når det gælder bekæmpelse af social udstødelse og integration af personer på arbejdsmarkedet.

16. Invaliditet

Personer med handicap har meget større risiko for at blive ramt af fattigdom og social udstødelse end den almindelige befolkning. De står over for manglende tilgængelighed på arbejdspladsen, forskelsbehandling og negative skatteincitament. Udformningen af invaliditetsydelse kan medføre, at modtagerne bliver fanget i understøttelse, f.eks. når ydelserne helt fjernes, efter at de er kommet (tilbage) på arbejdsmarkedet. Adgangen til støttetjenester kan også have betydning for evnen til at deltage på arbejdsmarkedet og i samfundslivet.

- a. *Personer med handicap skal sikres støttetjenester og basal indkomstsikkerhed, så de kan opretholde en anstændig levestandard. Betingelserne for at modtage ydelser må ikke skabe forhindringer for beskæftigelse.*

Artikel 26 i chartret om grundlæggende rettigheder fastsætter følgende: *Unionen anerkender og respekterer retten for mennesker med handicap til at nyde godt af foranstaltninger, der skal sikre deres autonomi, deres sociale og erhvervsmæssige integration og deres deltagelse i samfundslivet.*

I henhold til artikel 151 i TEUF er Unionens og medlemsstaternes målsætning en passende social beskyttelse og bekæmpelse af social udstødelse. Artikel 153 i TEUF fastsætter, at Unionen støtter og supplerer medlemsstaternes indsats, når det gælder arbejdstagernes sociale sikring og sociale beskyttelse, bekæmpelse af social udstødelse samt modernisering af de sociale beskyttelsessystemer.

17. Langtidspleje

Befolkningens aldring, ændrede familiestrukturer og kvinders øgede deltagelse på arbejdsmarkedet bidrager til øget efterspørgsel efter langtidsplejetjenester. De, der tager sig af familien, almindeligvis kvinder, udfylder ofte de huller, der opstår som følge af utilgængelig eller dyr institutionel pleje. Selv om formel pleje i eget hjem er den foretrukne løsning blandt mange modtagere og familiemedlemmer, er denne plejeform fortsat underudviklet, hvorfor uformel pleje ofte er den eneste valgmulighed for mange familier, der således pålægges en stor økonomisk byrde. For at sikre adgang til passende langtidspleje, samtidig med at langtidsplejesystemernes finansielle holdbarhed sikres, skal der således gøres en større indsats for at forbedre udbuddet og finansieringen af langtidspleje.

- a. *Der skal sikres adgang til økonomisk overkommelige langtidsplejetjenester af høj kvalitet, herunder pleje i hjemmet, som præsteres af velkvalificeret personale.*
- b. *Leveringen og finansieringen af langtidsplejetjenester skal styrkes og forbedres for at sikre adgang til passende pleje på en økonomisk bæredygtig måde.*

Artikel 34 i chartret om grundlæggende rettigheder fastsætter følgende: *Unionen anerkender og respekterer retten til adgang til sociale sikringsydelser og sociale tjenester, f.eks. i tilfælde af...plejebenhov.*

I henhold til artikel 151 i TEUF er Unionens og medlemsstaternes målsætning en passende social beskyttelse. Artikel 153 i TEUF fastsætter, at Unionen støtter og supplerer medlemsstaternes indsats, når det gælder arbejdstagernes sociale sikring og sociale beskyttelse samt modernisering af de sociale beskyttelsessystemer.

18. Børnepasning

Børnepasningsordninger forbedrer børns kognitive og sociale udvikling, navnlig børn fra dårligt stillede familier, og øger deres uddannelses- og arbejdsmarkedsmuligheder senere i livet. Formel børnepasning er også et vigtigt værktøj til at forene arbejdsliv og familieliv, som fremmer beskæftigelsen blandt forældre, navnlig kvinder. Begrænset adgang til prisoverkommelige kvalitetstilbud er imidlertid stadig en stor hindring og hæmmer børnenes udvikling. At sikre børn med en socialt belastet baggrund adgang til disse ordninger byder også på store udfordringer.

- a. *Alle børn skal sikres adgang til økonomisk overkommelige kvalitetspasningsordninger, hvor ydelserne præsteres af velkvalificeret personale.***
- b. *Der skal træffes foranstaltninger på et tidligt stadie og vedtages forebyggende tilgange til bekæmpelse af børnefattigdom, herunder særlige foranstaltninger til at fremme deltagelsen blandt børn fra socialt dårlige kår.***

Artikel 24 i chartret om grundlæggende rettigheder fastsætter følgende: *Børn har ret til den beskyttelse og omsorg, der er nødvendig for deres trivsel.*

I henhold til artikel 151 i TEUF er Unionens og medlemsstaternes målsætning en passende social beskyttelse. Artikel 153 i TEUF fastsætter, at Unionen støtter og supplerer medlemsstaternes indsats, når det gælder arbejdstagernes sociale sikring og sociale beskyttelse, bekæmpelse af social udstødelse samt modernisering af de sociale beskyttelsessystemer.

19. Adgang til bolig

Mangel på passende boliger og usikre boligforhold er fortsat et stort problem i hele EU, hvilket fører til øget finansiel risikotagning, udsættelser, restancer med betaling af husleje og boliglån og i visse ekstreme tilfælde hjemløshed. Restriktioner for boligudbuddet og fordrejninger på udlejningsmarkedet bidrager til bolig manglen. Mangel på passende boliger er også stadig en hindring for arbejdskraftmobiliteten, for de unges adgang til arbejdsmarkedet og for realiseringen af livsplaner og en uafhængig livsførelse.

- a. *Personer med behov skal sikres adgang til sociale boliger eller boligstøtte. Udsatte personer skal sikres beskyttelse mod udsættelse, og der skal ydes støtte til husholdninger med lave og middelindkomster med henblik på erhvervelse af egen bolig.*
- b. *Hjemløse skal tilbydes husly og tilknyttes andre sociale tjenester med henblik på at fremme social integration.*

Artikel 34 i chartret om grundlæggende rettigheder fastsætter følgende: *For at bekæmpe social udstødelse og fattigdom anerkender og respekterer Unionen retten til ...boligstøtte, der skal sikre en værdig tilværelse for alle, der ikke har tilstrækkelige midler...*

Artikel 151 i TEUF fastsætter, at Unionen og medlemsstaterne har som mål at bekæmpe social udstødelse. Artikel 153 i TEUF fastsætter, at Unionen støtter og supplerer medlemsstaternes indsats, når det gælder bekæmpelse af social udstødelse.

20. Adgang til grundlæggende ydelser

Grundlæggende ydelser såsom elektroniske kommunikationstjenester, transporttjenester, energitjenester (f.eks. elektricitet og varme) og finansielle tjenester (f.eks. bankkonti), der sikrer fuld social inklusion i samfundet, samt lige adgang til beskæftigelsesmuligheder, er ikke altid tilgængelige for enhver. Hindringer for tilgængeligheden er bl.a. prisoverkommelighed, mangel på infrastruktur eller manglende opfyldelse af kravene om brugervenlighed for personer med handicap.

- a. *Alle skal sikres adgang til grundlæggende ydelser, som er økonomisk overkommelige, herunder elektroniske kommunikationstjenester, energi-, transport- og finansielle tjenester. Personer med behov skal ydes støtte med henblik på at lette adgangen til disse tjenester.*

I henhold til artikel 151 i TEUF er Unionens og medlemsstaternes målsætning en passende social beskyttelse og bekæmpelse af social udstødelse.